

Gluhosljepoća, gluhoća, sljepoća: nekoliko životnih priča osoba s invaliditetom

Mario Dolić
Vladimir Prašin

e-mail: Mario.Dolic@hi.htnet.hr
e-mail: jasminka.prasin@zg.t-com.hr

Uredan sluh i zdravo osjetilo vida tek su mali dio kako slušanja tako i gledanja. Govoriti o osobama s teškoćama vida i sluha s gledišta »zdravih« osoba tek je slab uvid u cjelovitost osobnosti pojedinca, zato što zdravlje obuhvaća nekoliko razina osobnosti: tjelesnu, emocionalnu, intelektualnu, duševnu i duhovnu razinu. Tako, kada govorimo o gluhoći, sljepoći i gluhosljepoći, uglavnom automatizmom mislimo samo na perifernu najgrublju razinu fizičkog tijela. Razvidno je da se površnom promatraču može činiti kako je tjelesno zdravlje jedini uvjet za zdravlje i na ostalim razinama. Međutim, nije tako! Tjelesno zdrava osoba nije neminovno i emocionalno zdrava i zadovoljna, niti je samo zbog toga (tjelesnog zdravlja) dosegla visok intelektualni, duševni i

duhovni stupanj razvoja. I obrnuto: osoba s invaliditetom nije manje inteligentna, manje kreativna i manje emocionalno zdrava i zadovoljna, manje duhovna. Za cjelovitost svih tih razina potreban je voljni napor pojedinca, njegovo samopouzdanje i ustrajnost. Zatim dolazi Božja milost koja čovjeka ispunja i oblikuje u cjelovito biće. Dakako, pritom su bitni činitelji obitelj i društvena svijest koji mogu osobi pomoći ili odmoći da lakše prevlada teškoće. Jedno jest očigledno: osobnost i karakter ne izgrađuju se preko noći. Pojedinčev trud i rad ne daju neposredne rezultate, a često su široj javnosti nepoznati i nezanimljivi (zbog načina i tempa života koje je današnji čovjek sebi nametnuo, tako da nema vremena za sebe, a kamoli za bližnjega).

Ključne riječi: gluhosljepoća, gluhoća, sljepoća, pojedinac, obitelj, društvo, integracija, Božja milost.

1. Gluhosljepoća

Prema definiciji gluhosljepoće, usvojenoj na međunarodno dogovorenoj razini, populacija gluhoslijepih osoba dijeli se, s obzirom na vrstu i stupanj oštećenja, na četiri skupine:

1. Praktična gluhosljepoća (gluhoća + sljepoća),
2. Gluhoća + slabovidnost,
3. Sljepoća + naglušost,
4. Naglušost + slabovidnost.

Iz te je podjele jasno da i među populacijom gluhih osoba kao i među populacijom slijepih osoba ima nekoliko podskupina, s obzirom na stupanj i vrstu oštećenja. U ovomu se radu nećemo baviti tim razdiobama. Navedena podjela ovdje je samo poradi toga da čitatelju približi moguće varijante i kombinacije stupnja i vrste oštećenja. Naša je prava namjera zorno ukazati i prikazati da je *svaki pojedinac* zasebna kategorija i kao takav jedinstven i neponovljiv. Dakako, i klasifikacija je potrebna. Ona se provodi poradi obradbe podataka, zatim i poradi sustava skrbi, koja mora imati neke dogovorene okvire kako bi pojedinac mogao ostvariti primjerenu skrb, pravo na pomagala te mogućnost aktivnog udjela u životu i radu zajednice.

Nadalje, gluhosljepoća (pa tako i gluhoća i sljepoća) može nastati u različitim razdobljima života kao *posljedica* bolesti ili ozljede. Potrebno je naglasiti da ona nije bolest već stanje koje ograničava ili onemogućava primanje jasnih i potpunih informacija pomoću vida i sluha.

Neku osobu navodimo kao gluhoslijepu ako, u kombinaciji dvaju oštećenja, jedno povećava težinu drugoga u tolikoj mjeri da stvara znatne teškoće u svakodnevnoj komunikaciji, aktivnostima i kretanju. Takva osoba ne može funkcionirati kao što može slijepa ili slabovidna osoba koja čuje ili pak kao gluha ili nagluha osoba koja vidi.

Razvidno je da su tu i metode rehabilitacije i komunikacije drukčije nego u radu s gluhim ili slijepim osobama. Pristup je osim toga izrazito individualan i teži optimalni za svaku pojedinu gluhoslijepu osobu. Jedan sustav ne može udovoljiti potrebama i mogućnostima komunikacije pojedine osobe s gluhosljepošću, pa zato postoje barem tri pristupa u komunikaciji: daktiloskopski (pisanje slova na dlan), oralno glasovni (govor) i znakovni (naučena gesta kao znak).

U izboru pristupa i metode komunikacije treba prije svega poštovati osobnost, želju i mogućnosti gluhoslijepa osobe, a zatim odabrati optimalan način komunikacije i to bez isključivosti jer držimo da različitost pristupa može pojedinca samo obogatiti. Praksa je pokazala da je za osobe s praktičnom gluhosljepošću komunikacijski najbliže i najprikladnije pisanje na dlan (daktiloskopski način) te, iznimno, u osoba koje su dobro slušnogovorno rehabilitirane, kombinacija oralno glasovnog načina komunikacije (govor, što je zapravo »potrebama prilagođena verbotonalna

metoda« – jer je ona po svojoj definiciji univerzalan sustav komunikacije) i daktiloskopskog načina kao pojašnjenja pojedinih pojmova koje pojedinac nije dobro čuo i razumio. Tim se načinima ostvaruje optimalna komunikacija osobe s praktičnom gluhosljepošćom i sugovornika.

Znakovni (gestovni) pristup nije moguć jer osoba ne vidi, a vrijednost znaka (geste) proporcionalna je ostacima vida, odnosno, što su bolji ostatci, to je prijam znaka (geste) bolji.

Ostale skupine blaže gluhosljepošće mogu rabiti bilo koji od ta tri načina komunikacije, već prema optimalni, što znači najlakšem i najbržem ostvarenju komunikacije sa sugovornikom, zatim prema vlastitom izboru koji uvelike ovisi o ranoj rehabilitaciji govorom te kvaliteti slušanja i govora pojedine osobe. Znači, pojedincu je dana mogućnost izbora, uz potpuno poštovanje njegove osobnosti.

Životna priča I.: Mario Dolić, 32 godine, gluhoslijepa osoba

(Izvadci iz životne priče: Mario Dolić, Autobiografija, u pripravi za tisak)

(...) Sve što govorim, sve što razmišljam i sve što radim uopće ne percipiram iz pozicije gluhoslijepa osobe. To znači da je na području gdje je nekad bio vid ostala (upaljena) Božja svjetlost i opet vidim sve oko sebe. Ostalo je isto – figura, dimenzija, boja i sve što čovjek stvarno vidi ispred sebe. Tako je i sa sluhom – gluhi sam, a sve čujem uključujući i vibracije. Zato sam sretan što mogu raditi i osjećati se normalnim čovjekom.

(...) Rođen sam u Livnu, u Bosni i Hercegovini. Majka mi je iz Posušja. U djetinjstvu sam često imao upale krajnika, upale uha te visoku temperaturu. Nisam ništa čuo, a do pete godine vidio sam puno bolje. Pohađao sam vrtić u Livnu. Nisam volio odlaziti u vrtić. Za vrijeme boravka u vrtiću i na izletima najradije sam se skrivao u kombiju. Ušuljao bih se unutra i sve dirao: volan, brzine, trubu. Oduvijek sam se zanimao za sve vrste automobila. (To mi je i danas veliki hobi.)

Kad mi je bilo pet godina, roditelji su me odveli u Zagreb, u Centar SUVAG, na pregled sluha. Nisam ništa čuo. Nakon pregleda uslijedila je preporuka: ići u vrtić SUVAG-a. U jesen 1981. godine preselili smo se u Zagreb. Išao sam u vrtić, ne baš rado. Nisam volio ručkove u vrtiću. Najviše sam volio ručati kod kuće, s roditeljima.

U vrtiću sam naučio govoriti prve riječi i rečenice, svakodnevno sam vježbao slušanje i govor, uz to su nas učili plesati, glumiti i pje-

vati. Sjećam se i jednog neugodnog doživljaja: u hodniku SUVAG-a dugo sam čekao roditelje. Nije ih bilo jako dugo. Bilo mi je dosadno. Pobjegao sam u grad ljutit što roditelji ne dolaze. Izgubio sam se i tražila me je policija. Kad su me našli, vratili su me u SUVAG gdje su me čekali roditelji i odgojitelji. Bili su jako zabrinuti!

(...) Kasnije, kad mi je bilo sedam godina, krenuo sam u školu, u SUVAG, uz svakodnevnu rehabilitaciju slušanja i govora. U razredu je bilo osmero učenika. Svi smo bili dobri prijatelji. Od petog razreda nastavu sam pohađao u redovnoj školi »Davorin Trstenjak«. To je bio početak integracije. Iste godine, nakon Univerzijade, preselili smo se u novi stan koji je bio blizu škole.

Na početku sljedeće školske godine (VI. razred) otputovao sam s mamom u Moskvu, na liječenje. Zatim smo se vratili u Zagreb. U školi sam imao sve više prijatelja, pismene sam ispite pisao crnim flomasterom koji debelo piše (radi vida), a jako sam volio šport. Želio sam se baviti košarkom, nogometom, boksom, tenisom, automobilizmom...

U svibnju 1989. godine opet smo išli na put! Mama i ja otputovali smo u Havanu, na Kubu. Operirali su mi oči. Poslije operacije morao sam nositi tamne naočale kao zaštitu od sunca, nisam smio nositi teške stvari itd. No, nisam bio zadovoljan. Vidio sam još slabije nego prije operacije.

Na početku sedmoga razreda počeo sam učiti pisati Braillovim pismom. To novo znanje brzo sam i rado usvojio jer sam vidio da mi puno koristi.

Ljeta smo većinom provodili u Livnu i Posušju. Često smo išli i na more... jako sam volio more, uživao sam u mirisu, pučini, nebu, letu ptica... Svake godine, na Veliku Gospu, 15. kolovoza, djedu i baki u Posušju pomagali smo peći janjetinu. U blizini je uvijek bilo mnogo ljudi, jer se njihova kuća nalazi ispred crkve Blažene Djevice Marije.

(...) Uvijek od jeseni, redovito sam dolazio u SUVAG, na slušnogovorne vježbe i pomoć u učenju. S profesorom Sinčićem razgovarao sam o svim aktualnim domaćim i svjetskim događajima. Puno toga me je zanimalo, a najviše automobili.

A onda, iduće godine, kada sam bio u osmom razredu, 5. travnja umro je moj otac. Bio se vratio s posla, otišao se odmoriti i zas-pao... i više se nije probudio. Nakon toga dugo se nisam mogao oporaviti. Nevoljko sam išao na nastavu, a sredinom lipnja naprosto sam pobjegao u tatino rodno mjesto, baki u Livno.

(...) Upisao sam se u srednju umjetničku školu, pohađao nastavu i modelirao sam kipove od gline. Petkom sam počeo odlaziti u školu za slijepe i slabovidne »Vinko Bek«. Tamo sam učio strojopis, čitanje *optaconom*, orijentaciju u prostoru i vani s bijelim štapom, kuglao sam na kuglani, igrao košarku i golbal, vježbao u teretani i vježbao gimnastiku.

U drugom polugodištu prešao sam u drugu školu, u Matematičku gimnaziju. Tijekom Domovinskog rata bilo je teško ići u školu jer su bile stalne uzbune. Gotovo svakoga dana, kad se moglo ići u školu, vozači iz SUVAG-a vozili bi me u sve te škole... morao sam učiti puno više nego prije. No, nisam dobro razumio što profesori govore. Oni su mi zato gradivo davali po poglavljima, a mama mi ga je kod kuće prepisivala na Braillovo pismo kako bih mogao učiti. S profesorom Ivicom Sinčićem puno sam pričao o ratu i politici u Hrvatskoj. Silno sam želio ići na ratište, da oslobodim svoju Domovinu, ali još sam bio premlad i nisam se mogao boriti jer sam bio slijep i gluh.

(...) U SUVAG su dolazile brojne strane delegacije, profesori, liječnici. Često su dolazili kod profesora Sinčića koji je onda objašnjavao i radio sa mnom, uz pomoć slušalica i vibratora. Akademik i utemeljitelj SUVAG-a, prof. dr. Petar Guberina, često je dolazio u naš radni prostor da nas pozdravi i uvijek me pitao kako sam. Bilo mi je drago što se jedan tako velik čovjek brine o meni.

Nastavio sam školovanje u Matematičkoj gimnaziji. Učenici su na mene bili malo ljuti pa su govorili da »više ne mogu slušati moje ime« jer im profesori na nastavi i kad odgovaraju uvijek ističu mene kao primjer, odnosno, pitaju kako ja mogu bez problema savladati sve gradivo (iako ne čujem ni ne vidim), a oni se stalno tuže da im je teško... Kao da ne shvaćaju da svatko žanje onako kako sije.

Nakon gimnazije upisao sam se na Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet. To je bilo najljepše razdoblje mogega života. Stekao sam puno prijatelja. Mnogi su mi studenti pomagali na predavanjima, dovodili su me i odvodili na fakultet, išli smo skupa u grad... studij mi je ostao u najljepšoj uspomeni. Morao sam puno učiti, no uspio sam. Brat Dario printao mi je i skenirao knjige i skripte, a mama je prepisivala. Studenti, a ponekad i profesor Sinčić, vodili su me na ispite (često pojašnjavajući pitanje ispitivača – ako sam slabije čuo i razumio). Studij sam završio 2001. godine.

Od završetka studija do danas nisam uspio naći posao. Unatoč tome, sustavno radim na sebi, nedjeljom, redovito idem na svetu misu, pišem članke za različite časopise, pratim domaće i svjetske

dogadaje, a odnedavno volontiram u Savezu slijepih, radim korekturu knjiga na Braillovu pismu. Svakodnevno, dva sata. Nije puno radno vrijeme, ali drago mi je da sam dobio priliku pokazati svoja znanja i mogućnosti te pomoći budućim generacijama slijepih koje će čitati knjige na Braillovu pismu.

Također, u okviru Kluba mladih Hrvatske verbotonalne udruge, poučavam Braillovu pismu mlade gluhe i slabovidne osobe te sve zainteresirane. Veseli me da za to postoji zanimanje, budući da je to jedan od temeljnih načina komunikacije slijepih osoba, a osobe s drugim teškoćama trebale bi barem informativno saznati što je to Braillovo pismo. Time će bolje razumjeti jedni druge i lakše komunicirati.

Nadam se da ću, uza svoj trud i Božju pomoć, ipak uspjeti naći stalno zaposlenje.

Umjesto kraja, promišljam o sebi i drugim ljudima:

»Ljudi me na prvi pogled ne mogu prepoznati kao gluhoslijepu osobu jer se normalno ponašam, a i vrlo se iznenade kad čuju da sam obrazovan, kako razmišljam, koja sam znanja stekao te što sam sposoban samostalno uraditi.« (Mario Dolić)

2. Nagluhost i gluhoća

S obzirom na stupanj gubitka sluha razlikuju se nagluhe i gluhe osobe.

Osim gubitka sluha te osobe imaju komunikacijske teškoće i zbog specifičnoga glasa i govora takvih osoba koje okolina ne razumije u dovoljnoj mjeri za ostvarivanje uredne slušnogovorne komunikacije. Te se komunikacijske teškoće reflektiraju na svim područjima: u obitelji, školi, društvu, na poslu, u različitim drugim aktivnostima, pri čemu treba istaknuti da je svaki pojedinac specifičan sa svojim slušnogovornim značajkama koje uvelike ovise o uspješnosti rehabilitacije, motivaciji za govornom komunikacijom i ranom poticanju u obitelji. U većini slučajeva smetnje sluha mogu se smanjiti uporabom slušnog pomagala (i umjetne pužnice) tako da se osobu oštećena sluha osposobi za percepciju govora koja obuhvaća i verbalni jezik.

U rijetkim slučajevima to ne uspije pa su upućeni na čitanje s usana i gestovni jezik. Prirodni gestovni jezik razvojno je praćen krikom, a postupno mu se priključuje sve bogatiji verbalni jezik. Samo gestom i pokretom tijela teško je čovjek mogao izraziti složenija psihička stanja i potrebe pa je vrlo rano razvio govor. Na kraju čovjek jest *homo loquens* (pa čak i onda kad ne govori).

Činjenica je da se uz pravovremenu stručnu pomoć i gluho-rođena djeca mogu približiti ili izjednačiti s čujućim vršnjacima i tako istinski osjetiti da su dio stvarnoga svijeta koji ih okružuje, odnosno da su osobe integrirane u društvo, jednakopravni činitelji društva, sa svim pravima i obvezama.

Životna priča II.: Zlatko Orct, 43 godine, osoba oštećena sluha

(...) Rodio sam se u Zagrebu. S godinu dana izgubio sam sluh i već sam od svoje treće godine počeo pohađati vježbe sluha i govora. Poslije sam polazio osnovnu školu u Centru SUVAG u Zagrebu. Od petog do osmog razreda išao sam u OŠ »Jabukovac« (integracija u čujuću sredinu).

Upisao sam se u srednju školu tehničkoga smjera, a nakon toga u tadašnji MIOC (danas XV. gimnazija) te, s vrlo dobrim uspjehom, »dogurao« do kraja. Po završetku srednje škole zaposlio sam se u tadašnjem poduzeću »Nikola Tesla« kao informatičar.

(...) No, nemiran duh i želja za znanjem tjerali su me da se upišem na fakultet; i tako sam se našao na Elektrotehničkom fakultetu. Ali, zbog nesklada između radnoga vremena i mogućnosti za učenje, poslije sam upisao i završio Prometni fakultet, smjer telekomunikacije i informatike.

Danas radim u tvrtki »Ericsson Nikola Tesla« kao programski inženjer. Na poslu sam napredovao, a što se tiče usvajanja novih znanja, trajno se obrazujem te sam 2000. godine obranio magistarski rad.

Imam obitelj pa sam i sretan otac dvojice sinova, a cijela obitelj unosi mi u život sve vrste radosti.

U slobodno vrijeme aktivno surađujem u nekoliko udruga i saveza osoba oštećenoga sluha.

Vođenjem informatičke sekcije u okviru Kluba mladih Hrvatske verbotonalne udruge Zagreb želio sam mladima prenijeti vlastito informatičko znanje i iskustvo, a volio bih da mladi, već prema vlastitim sklonostima, krenu i mojim (informatičkim) stopama.

Je li to teško ili nije, na njima je da procijene. Meni je pokatkad bilo teško, a pokatkad lako, no zacrtani cilj bio mi je tako dobar i privlačan da sam ga morao »osvojiti«.

(...) A što bih još poručio mladima, posebice onima s oštećenjem sluha i govora? Prije svega, želim da najprije pronađu sebe i onda

procijene vlastite mogućnosti te da pronađu najbolji način za pronalaženje novih i boljih putova u životu. Ponekad se mnogo toga dogodi lošije ili suprotno očekivanjima, no bitno je da u pojedincu ne splasne duh nastojanja. Zato, mladima želim da uspiju, da se ne predaju odmah kad naiđu na probleme nego da krenu dalje, onako kako sami najbolje znaju.

Životna priča III.: Zoran Mamić, 30 godina, osoba oštećena sluha

(...) U zadovoljstvu, što s vama mogu podijeliti svoja iskustva, želim vam se ukratko predstaviti. Zovem se Zoran Mamić, no nisam onaj slavni nogometaš, već jedna sasvim obična osoba koja u trideset godina svoga postojanja živi s oštećenim sluhom. Radim u FINA-i, kao sistem inženjer, na središnjim računalnim sustavima i to već šest godina. Ne mogu vjerovati da je prošlo toliko godina od studentskih dana!

(...) Rodih se u Derventi, u staroj Bosni, kao jedinac u obitelji. Gubitak sluha dijagnosticiran mi je u trećoj godini života pa me brižni roditelji odvedoše u Centar SUVAG u Zagrebu. Tete u vrtiću naučiše me osnove govora i rukovanje slušnim pomagalicama. Bio sam nesretan, jer sam morao paziti na svoja slušna pomagala pa stoga nisam smio trčati po kiši ni plivati(!).

Kada se vratih u OŠ »Zdravko Čelar« u Derventi, druga djeca uredna sluha čudno su me gledala, no ne obazirah se na njih, nego slušah samo učiteljicu i učih. Tako sam, s odličnim uspjesima, dogurao do kraja osmoga razreda, priznat od druge djece kako bi od mene mogli prepisivati domaće zadaće.

(...) Vihori rata odvedoše me u Prirodoslovnomatemičku gimnaziju »Matija Mesić« u Slavonskom Brodu, ponovno na početak! Opet me tinejdžeri čudno gledahu što sam različit od ostalih, a ja krenuh opet sa svojim prokušanim receptom! Usredotočenje na učenje i nastavnike... Na kraju maturirah s odličnim uspjehom, s tim da sam i u gimnaziji stekao velik broj prijatelja. Kako sam postajao zreliji, bilo mi je lakše uspostaviti kontakte s dobrim ljudima koji nisu ni svjesni s kakvim se mi teškoćama suočavamo.

(...) Činilo mi se da sam, čim sam se rodio, »znao« što ću upisati, a pri tome mi je ujak bio veliki uzor, budući da je završio Elektrotehnički fakultet. Njegov me posao fascinirao pa sam htio njegovim stazama jer, moje je geslo bilo: »Ako netko može to napraviti, onda to mogu

i ja!» Upisao sam Fakultet elektrotehnike i računarstva u Zagrebu. Moj stari recept opet je bio na djelu tako da su »stolci u student-skim domovima postali klimavi« zbog moga prekomjernog sjedenja za stolom, nad knjigom! Kako sam bio svjestan da ne mogu pratiti predavanja profesora kao ostali studenti, posvetio sam se čitanju knjiga koje su profesori napisali i fotokopirao bilješke s predavanja od prijatelja koji su išli na predavanja. I, na kraju, uspio sam postati ponosan vlasnik diplome. U roku.

Trenutno, u slobodno vrijeme usavršavam svoje znanje engleskog jezika kako bih svladao zapreku u sporazumijevanju sa strancima, a sa svojom djevojkom idem na tečaj njemačkog jezika. Naravno, ne radim uvijek! Za rekreaciju pojedem koji čevap s roštilja, na Jarunu; rolam, vozim bicikl, igram badminton, a povremeno se bavim i drugim športskim aktivnostima.

Ako to mogu drugi, mogu i ja! I dalje me drži to geslo tako da ću naći alternativne načine, kad želim ostvariti neki cilj – jer znam: i ja to mogu napraviti... Ne opterećujem se šablonama u društvu ni stereotipnim očekivanjima od drugih, nego cijenim samo rad i znanje! Također, treba cijeniti dobre ljude, a ignorirati zlonamjerne, jer oni se boje ljudi koji imaju svoje stajalište!

Stoga, poručujem svima (posebice mladima): Odredite sebi cilj i upornošću ćete ga i ostvariti! Drugi će vas odmah cijeniti jer će uvidjeti da imate svoje stajalište.

3. Slabovidnost i sljepoća

Smetnje vida obuhvaćaju slabovidnost i sljepoću. Njih se ocjenjuje odvojeno (iako o tome postoje razlike među pojedinim zemljama). Više je vrsta ocjena: medicinska, pedagoška, socijalna, profesionalna.

Za nas su osobito značajne dvije ocjene: medicinska, kvantitativna i pedagoška, kvalitativna (funkcionalna).

Medicinska definicija glasi: Slijepom osobom smatra se ona osoba koja na boljem oku s korekcijom (naočalama) ima oštrinu vida manju od 10% (0,10) i osoba s centralnim vidom na boljem oku s korekcijom (naočalama) do 25% (0,25) ako je vidno polje suženo na 20 stupnjeva ili manje.

U pedagoškom smislu slabovidnom se smatra svaka osoba koja preostali vid može koristiti u obrazovne svrhe, odnosno koja se u čitanju i pisanju može uspješno služiti crnim tiskom.

Jasno je da rad s pojedincima koji imaju teškoće s vidom treba biti individualiziran, zbog osobitosti i danih mogućnosti svake pojedine sli-

jepa ili slabovidne osobe, što dakako ovisi i o uspješnosti rehabilitacije (koja također uvelike ovisi o ranoj rehabilitaciji, motiviranosti pojedinca te poticanju u obitelji).

Životna priča IV.: Perica Mihaljević, 26 godina, slijepa osoba

(...) Još kao dječak, dok sam započinjao glazbeno obrazovanje, rekao sam ocu da ću postati veliki pijanist. On je samo odmahnuo glavom. Nakon što su uslijedili uspjesi i nagrade, priznao mi je kako je zbog te geste često požalio... Danas sam profesor klavira u Osnovnoj glazbenoj školi »Jan Vlačimsky« u Virovitici.

(...) Rođen sam kao zdravo dijete, s pet godina obolio sam od meningoencefalitisa, virusne upale moždanih ovojnica i mozga te sa šest i pol godina izgubio vid.

Unatoč sljepoći, roditelji su mi dali do znanja da od mene očekuju rezultate kojima će se ponositi. Vjerovali su u mene i znali da ja to mogu. Stoga su me upisali u Osnovnu školu za slijepu i slabovidnu djecu »Vinko Bek« u Zagrebu, gdje sam se rano uključio u glazbene aktivnosti te sam se s deset godina upisao i u redovnu glazbenu školu. Tijekom srednje škole zaredale su nagrade i uspjesi na glazbenim natjecanjima što je još snažnije odredilo moj životni put. Studirao sam na Visokoj školi za glazbenu umjetnost »Ino Mirković« u Lovranu te diplomirao na Glazbenoj akademiji u Zagrebu.

(...) Svaki čovjek, pogotovo onaj s invaliditetom, mora stvoriti viziju onoga što želi učiniti u životu. Također, svatko je odgovoran za kvalitetu vlastitog života, svoju sreću i poziciju u društvu. Slijepi se ljudi, ističući svoj invaliditet, često izdvajaju iz društva čime »tjeraju« ljude da ih tretiraju onako kako inače, vjerojatno, ne bi.

Drago mi je da sam svoj status izborio školovanjem, vježbanjem klavira i druženjem s ljudima bez invaliditeta, jednako kao i sa slijepima. Uvijek je važno istraživati krajnje granice svojih mogućnosti.

4. Zaključak

Iz ovih životnih priča razaznajemo:

- a) svaki pojedinac ima svoje posebnosti i »posebne potrebe« po kojima je različit od drugih,

- b) izrazito je značajna rana dijagnostika te rehabilitacija, skrb skupine stručnjaka: »Zbog toga, gluhoslijepu (slijepu, gluhu) osobu ne smijemo prepustiti spontanom samorazvoju, jer pada u ponor duhovne, psihičke i socijalne izolacije« (Mario Dolić).
- c) značajan je činitelj podrška obitelji,
- d) visoka svijest društva o potrebi rane rehabilitacije i rane integracije osoba s invaliditetom kao izravan rezultat ima »bezbolno« uklapanje pojedinca u životnu i radnu okolinu,
- e) rana integracija oblikuje bolju kvalitetu života osoba s invaliditetom, kvalitetu života njihove obitelji te veću dobrobit društvu kao cjelini (ne samo zbog zapošljavanja),
- f) samopouzdanje, rad i upornost te želja za stjecanjem znanja odlike su svih ljudi pa tako i ljudi s invaliditetom i
- g) pojedinci i društvo u cjelini treba da shvate kako »posebne potrebe« osoba s invaliditetom prestaju to biti, ako se razvije i provodi sustav skrbi, počevši od rane životne dobi – pri čemu te prvotne »posebne potrebe« postaju naravne i svakodnevne potrebe pojedinca – i nastavljaajući se sve do borbe protiv diskriminacije u zapošljavanju, koja još uvijek postoji usprkos dobrim zakonima.

Čitateljima ostavljamo prostor za vlastita kritička mišljenja i zaključivanja, posebice kao usporedbu s ovdje prikazanim vrlo uspješnim ostvarenjima osoba s invaliditetom, koje nam dokazuju da su u tomu jednake onima bez oštećenja, i koje nas nukaju na savjesno promišljanje o manje uspješnima, koji samo trebaju bolje uvjete i veću skrb društva (a to smo svi mi zajedno).

Držimo da je svatko sposoban oblikovati vlastitu prosudbu, a danas, u doba prekomjernih informacija svake vrste, pojedinac se, jednostavno, sam mora probuditi, odbaciti lažne vrijednosti te odlučno izgraditi vlastiti zdrav sustav razmišljanja.

Želimo iskreno reći: razumijemo da je današnje čovječanstvo »vrtičke svijesti«, da se igra brojnim i skupim igračkama (nove tehnologije) koje se mnogo puta »otimaju« kontroli pojedinca zbog njegova neznanja i (pre)velike znatiželje, a ipak, doći će dan kad ćemo porasti, shvatiti da su istinske i prave vrijednosti paradoksalno jednostavne i da nisu skupe (ima ih u izobilju), a opet, neprocjenjivo vrijedne: ljubav, mir, suosjećanje... i sve one moralne vrijednosti za koje nas je Bog osposobio.

Stoga, poštovane čitateljice i poštovani čitatelji: vjerujemo u vas, vaše osobne prosudbe u svezi svakoga čovjeka pa tako i osoba s invaliditetom

te duboko poštujemo vaš glas i vašu odluku o tomu jer – duboko u srcu i duši – znamo da svatko od vas istinski zna što je istinito i ispravno. Jer »srce nikad ne laže«.

Čas je došao, učinimo osobni napor, *mijenjajmo sebe*. Tako će se pojedinci, obitelji i društvo u cijelosti vratiti na stazu ispravnoga ljudskog življenja u kojemu se poštuje dostojanstvo svake osobe, i onih s vidljivim teškoćama i onih s teškoćama skrivenim duboko u srcu.

Božja milost, ta nevidljiva čovjekova pratiteljica u hodu zemaljskim životom, neprestance se na nas »izlijeva«. Tek naša otvorenost i naše »da« njoj, naš svjesni i voljni napor, omogućit će nadilaženje tame i krutosti, koje kao koprena obavijaju neodlučnu osobnost, omogućit će da u nama zasja sunce istine i spoznaja o tome tko smo, odakle dolazimo, koja nam je zadaća i kamo (na kraju) idemo.

»Zato, treba da se borimo, da smo svjesni onoga što radimo te da činimo dobra djela. Jer Bog nas prati tijekom našeg cijeloga zemaljskog života« (Mario Dolić).